

płk dr hab. Jacek LASOTA
Instytut Historii i Polemologii
Akademia Sztuki Wojennej
w Warszawie

Warszawa, 4.12.2024 r.

ARKUSZ RECENZJI ROZPRAWY DOKTORSKIEJ

Pani Magister Aleksandry ZAMOJSKIEJ

na temat:

*Udział kobiet w konflikcie zbrojnym. Oddziaływanie kobiet na operacjonalizację kultury. Przypadek Afganistanu
(2008-2014)*

kierownik naukowy prof. dr hab. inż. Janusz KRĘCIKIJ

W postępowaniu w sprawie nadania stopnia doktora w dziedzinie: nauki społeczne w dyscyplinie
nauki o bezpieczeństwie.

1. Uwagi wstępne

Podstawą formalną do sporządzenia niniejszej recenzji była Uchwała Rady Wydziału Nauk o Bezpieczeństwie Uniwersytetu Andrzeja Frycza Modrzewskiego w Krakowie nr 6/2024 z dnia 25.10.2024 r. w sprawie powołania recenzentów w przewodzie doktorskim Pani Magister Aleksandry ZAMOJSKIEJ na temat „*Udział kobiet w konflikcie zbrojnym. Oddziaływanie kobiet na operacjonalizację kultury. Przypadek Afganistanu (2008-2014)*”. Przedstawiona do recenzji rozprawa doktorska obejmuje zagadnienia z zakresu szeroko postrzeganego bezpieczeństwa w aspekcie działań militarnych ze szczególnym akcentem położonym na realizację zadań podczas misji poza granicami kraju (Polski Kontyngent Wojskowy w Islamskiej Republice Afganistanu) w latach 2008-2014. Rozprawa doktorska Pani Magister Aleksandry ZAMOJSKIEJ jest w formie pracy pisemnej o charakterze monografii naukowej.

W związku z powyższym, uwzględniając ustawowe kryteria i wymogi stawiane rozprawom doktorskim, w kolejnych częściach recenzji ustosunkowałem się do następujących aspektów: określenie trafności wyboru i oryginalności problemu badawczego podjętego w rozprawie wraz z odniesieniem się do wiedzy teoretycznej Doktorantki w danej dyscyplinie naukowej; ocena metodologiczna i merytoryczna dysertacji w kontekście umiejętności samodzielnego prowadzenia

pracy naukowej; osiągnięcie określonych wyników badań i praktyczne ich zastosowanie; ocena od strony formalnej oraz wniosek końcowy.

2. Ocena oryginalnego rozwiązanie problemu naukowego, oryginalnego rozwiązania w zakresie zastosowania wyników własnych badań naukowych w sferze gospodarczej lub społecznej¹.

a) Ocena oryginalnego rozwiązanie problemu naukowego

Doktorantka w oryginalny sposób rozwiązała problem naukowy, o czym świadczy m.in.: fakt samodzielnego uzyskania opisu i interpretacji interesujących poznawczo i mogących mieć zastosowanie w działalności służbowej wyników badań empirycznych i teoretycznych. Odwołania do reprezentatywnych, różnorodnych źródeł przedmiotowej wiedzy, jak również konkretne wyniki uzyskane w rezultacie odpowiednio metodologicznie przygotowanych i przeprowadzonych badań jakościowych, dobrze świadczą o samodzielności i sumienności badawczej Doktorantki. Bardziej szczegółowe uzasadnienia znajdują się w dalszej części recenzji.

Podsumowując powyższe zapisy można stwierdzić, iż Doktorantka wykazała w dysertacji, że podjęty problem jest oryginalny i inny, wobec dotychczasowych osiągnięć oraz rozpoznanego stanu wiedzy na wybrany obszarowo temat, a realizowany proces poznania miał znaczny zasięg i był badawczo ukierunkowany.

b) Ocena oryginalnego rozwiązania w zakresie zastosowania wyników własnych badań naukowych w sferze gospodarczej lub społecznej

W podsumowaniu tej części recenzji stwierdzam, że przedmiotowa praca, pomimo pewnych uchybień (będą one przedmiotem rozważań w dalszej części recenzji) - wnosi określone wartości poznawcze, a zaproponowane przez Doktorantkę postulaty dotyczące rozwiązań praktycznych, których efektem są możliwe do praktycznego wdrożenia m.in. koncepcje włączenia większej liczby kobiet (zarówno żołnierzy jak i cywilów) w proces dowodzenia, organizacji i prowadzenia działań w misjach poza granicami kraju.

Specyfika przedmiotu badań powoduje, że w mojej ocenie treści dysertacji stanowić mogą interesujący materiał służący do opracowania materiałów dydaktycznych, które pomogą włączyć kobiety w szerszy wachlarz problemów rozwiązywanych podczas działań w ramach misji poza granicami kraju, ale również poszerzenia perspektywy postrzegania roli kobiet w działaniach wojennych. Odwołując się do specyficznego przedmiotu badań wynik dociekań naukowych Autorki powinien być wykorzystywany do dalszych, jeszcze bardziej precyzyjnych badań ukierunkowanych

¹ Stwierdzenie spełnienia albo braku spełnienia przesłanki, o której mowa w art. 187 ust. 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce* (Dz. U. z 2021 r., poz. 478).

na poprawę funkcjonalności systemu kierowania i dowodzenia Siłami Zbrojnymi oraz komfortu służby i pracy kobiet-żołnierzy i kobiet - cywilnych pracowników resortu Obrony Narodowej. Uważam również, że właściwie uporządkowany i opracowany materiał badawczy zgromadzony przez Panią Magister A. Zamojską może stanowić interesujący wkład w odpowiednie postrzeganie sytuacji w Afganistanie.

Podsumowując powyższe zapisy można stwierdzić, iż Doktorantka wykazała w dysertacji, że osiągnięte rozwiązania można wykorzystać w sferze społecznej.

W rezultacie stwierdzam, że recenzowana rozprawa doktorska spełnia wymagania przesłanki, o której mowa w art. 187 ust. 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce dotyczącej przedmiotu rozprawy.

3. Ocena wiedzy teoretycznej Kandydatki oraz umiejętności samodzielnego prowadzenia pracy naukowej².

a) ocena ogólnej wiedzy teoretycznej Kandydatki

Kandydatka do nadania stopnia doktora w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie nauki o bezpieczeństwie, nie podjęła w swojej rozprawie szerszych rozważań dotyczących teorii bezpieczeństwa, szczególnie w kwestii działań militarnych. Podjęcie wspomnianej problematyki pozwoliłoby lepiej ocenić wiedzę teoretyczną Doktorantki z nauk o bezpieczeństwie. Natomiast w związku z przedmiotem badań oraz ich celem, w którym zawarte są takie terminy jak: „konflikt zbrojny”, „misja ISAF”, oraz bardzo często pojawiające się odniesienia do „wojny”, „teatru działań”, „operacji” itp. muszę stwierdzić, że Pani Magister A. Zamojska w bardzo nonszalancki sposób używa terminologii związanej z teorią sztuki wojennej, a w szczególności z jej kategoriami. Autorka także odnosi się w swojej rozprawie do procesu dowodzenia przywołując m.in „analizę zadania” (np.: s. 176, 180) i „konieczności włączenia kobiet w proces analizy zadania i planowania operacyjnego” (s. 176). Mając na uwadze, że analiza zadania jest tylko pierwszą czynnością fazy planowania i etapu oceny sytuacji uważam, że także ten aspekt wiedzy wojskowej nie został odpowiednio zgłębiony przez Doktorantkę.

Lektura przede wszystkim I rozdziału *Kobieta w konflikcie zbrojnym. Analiza literatury przedmiotu*, wskazuje na dobre rozeznanie Doktorantki w problematyce związanej z fenomenem wojny i konfliktu zbrojnego, ale przede wszystkim przez pryzmat kobiecego pierwiastka, feminizmu i *gender*. Jak nadmieniałem wcześniej, ujęcie odzwierciedlające wiedzę ze sztuki wojennej i dowodzenia jest już bardziej pobieżne. Duże wrażenie robi natomiast wiedza Pani Magister A. Zamojskiej obejmująca

² Stwierdzenie spełnienia albo braku spełnienia przesłanki, o której mowa w art. 187 ust. 1 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2021 r., poz. 478).

sytuację polityczną, a zwłaszcza społeczną i kulturową jaka panowała w Islamskiej Republice Afganistanu w okresie prowadzonych przez Autorkę badań.

Po lekturze merytorycznych rozdziałów dysertacji nt. *Udział kobiet w konflikcie zbrojnym. Oddziaływanie kobiet na operacjonalizację kultury. Przypadek Afganistanu (2008-2014)* uważam, że zawarte w nich informacje wskazują na odpowiednie, a zarazem wystarczające kompetencje merytoryczne Doktorantki w przedmiotowym obszarze badań.

Na podstawie treści rozprawy doktorskiej Pani Magister Aleksandry Zamojskiej stwierdzam, że Doktorantka posiada odpowiednią wiedzę teoretyczną w dyscyplinie nauki o bezpieczeństwie.

b) ocena umiejętności samodzielnego prowadzenia pracy naukowej przez Kandydatki

Niniejsza umiejętność zawiera się w kilku kompetencjach m.in.: prawidłowego dostrzegania i identyfikowania problemu naukowego i uzasadniania jego istnienia, prawidłowego sformułowania elementów koncepcji badań prowadzących do rozwiązania zidentyfikowanego problemu naukowego, znajomości metod badawczych i umiejętności prawidłowego ich doboru i zastosowania, dokonania krytycznej oceny uzyskanych wyników badań, poprawnego sformułowania sprawozdania z wyników badań w sferze formy i treści, których ocena wraz z uzasadnieniem zamieszczona jest poniżej.

(a) Umiejętność prawidłowego dostrzegania i identyfikowania problemu naukowego i uzasadniania jego istnienia

Doktorantka w sposób prawidłowy dostrzegła, zidentyfikowała i uzasadniła sytuację problemową we wstępie swojego opracowania naukowego oraz rozwinęła swoją argumentację w I rozdziale pt. *Kobieta w konflikcie zbrojnym. Analiza literatury przedmiotu*.

Oceniając cel badawczy należy podkreślić jego zasadnicze znaczenie w dalszym procesie zmierzającym do jego osiągnięcia. Autorka na s. 11 i 85 opisała cel swojej dysertacji jako: *identyfikacja roli kobiet w operacjonalizacji kultury podczas konfliktu zbrojnego w Afganistanie oraz wykazanie ich wpływu na prowadzenie misji ISAF*. Analizując treść rozprawy Autorka mogłaby się pokusić o nakreślenie celu poznawczego i utylitarneho oraz celu planistycznego, który jest szczególnym elementem celu utylitarneho. Uważam, że tak ułożone cele pracy bardziej korespondowałyby z treścią dysertacji. Tym bardziej, że sama Autorka w Zakończeniu stwierdza: *Wyniki badań sugerują, że skuteczna operacjonalizacja kobiet wymaga uwzględnienia ich oddziaływania na kulturę obszaru realizowanej misji. Zasadne jest również włączenie kobiet w procesy planowania operacyjnego.* (s. 180-181.) Zaproponowanie pewnych rozwiązań wynikających z przeprowadzonych badań przez Panią Magister A. Zamojską byłoby

naturalnym i pożądanym zwięźczeniem rozprawy doktorskiej oraz dało możliwość poprawy funkcjonalności systemu kierowania i dowodzenia Siłami Zbrojnymi oraz komfortu służby i pracy kobiet-żołnierzy i kobiet - cywilnych pracowników resortu Obrony Narodowej.

Oceniając prawidłowość sformułowania problemu badawczego, który brzmi: *Jaki był wpływ kobiet na operacjonalizację kultury w latach 2008-2014 podczas udziału kobiet w konflikcie zbrojnym i PCR w Afganistanie?* w moim odczuciu, jest on sformułowany poprawnie. Także wskazane problemy szczegółowe:

1. *Jak funkcjonowały i jaka była rola (lokalnych) kobiet w środowisku operacyjnym w Afganistanie (ze szczególnym uwzględnieniem prowincji Ghazni) i w jaki sposób oddziaływały na operacjonalizację kultury (podczas ISAF)?*
2. *Jak funkcjonowały i jaka była rola kobiet (żołnerek i pracowniczek cywilnych) w środowisku operacyjnym prowincji Ghazni i czy oddziaływały na operacjonalizację kultury?*

nie budzą zasadniczych zastrzeżeń.

Pomocna w potwierdzeniu słuszności założonego celu oraz znalezieniu odpowiedzi na sformułowany problem badawczy jest weryfikacja hipotezy roboczej. Hipoteza robocza zatem powinna być zapisana w takiej postaci, aby z jednej strony do jej weryfikacji mogły być zastosowane procedury badawcze, a z drugiej, aby była na tyle szczegółowa, by pozwoliła eliminować gromadzenie informacji w dowolny sposób. Natomiast Doktorantka, opierając się na klasycznej interpretacji metody jakościowej i wytycznych J. W. Creswella nie postawiła hipotezy badawczej. (s. 87) Hipoteza w tradycyjnym sensie wymaga pomiaru siły związku pomiędzy zmiennymi, które mogą być skonceptualizowane. W przeprowadzonych przez Doktorantkę badaniach nie chodzi o pomiar, a o ugruntowane empirycznie wskazanie na istnienie relacji pomiędzy pojęciami, dlatego też uważam, że takie rozwiązanie w powyższym procesie badawczym jest dopuszczalne.

Podsumowując, cele pracy, główny problem badawczy, szczegółowe problemy badawcze są poprawnie wyznaczone i nie budzą wątpliwości co do ich prawidłowego sformułowania.

Jednocześnie stwierdzam, że Doktorantka posiada umiejętności prawidłowego dostrzegania i identyfikowania problemu naukowego i uzasadniania jego istnienia.

(b) Umiejętność prawidłowego sformułowania elementów koncepcji badań prowadzących do rozwiązania zidentyfikowanego problemu naukowego

Doktorantka po analizie dostępnych w literaturze przedmiotu różnych propozycji i rozwiązań w zakresie koncepcji (struktury) badań, wybrała do wykorzystania koncepcję opracowaną przez Profesora Mariana Cieślarczyka. Wybór ten należy pochwalić, gdyż struktura (koncepcja) charakteryzuje się wewnętrzną logiką, jasnością i spójnością. Jednak Autorka niezbyt

precyzyjnie ujęła czynności, które realizowała podczas własnego przebiegu procesu badawczego, który zamieściła w Tabeli 10. na s. 94. Nieścisłości można dostrzec w Etapie I - konceptualizacja. Badania wstępne, w kroku 5, Etapie II - Badania właściwe, w kroku 8, Etapie III - Finalizacja badań, w kroku 11. Wspomniane nieścisłości dotyczą hipotez, gdyż w tabeli można przeczytać, że zostały one opracowane, analizowane i zweryfikowane, a Autorka na s. 87 stwierdza, że „(...) nie postawiła w niniejszej dysertacji hipotezy badawczej” i jako takiej rzeczywiście nie ma w rozprawie doktorskiej przedstawionej do recenzji.

Zapoznając się zatem z rozprawą doktorską Pani Magister A. Zamojskiej stwierdzam, że odzwierciedla ona odpowiednie ujęcie problemu badawczego, stanowi plan procesu naukowego zmierzający do rozwiązania przyjętego problemu badawczego. Doktorantka przedstawiła jasny podział procesu badawczego na etapy i czynności. Układ koncepcji badań oraz realizowane w jego ramach przedsięwzięcia, pomimo dostrzeżonych niedociągnięć (ujęcie hipotezy w tabeli 10 *Przebieg procesu badawczego*), nie budzi większych zastrzeżeń i prowadzi do osiągnięcia celu rozprawy.

Stwierdzam, że Doktorantka posiada wystarczające umiejętności prawidłowego formułowania elementów koncepcji badań prowadzących do rozwiązania zidentyfikowanego problemu naukowego.

(c) Znajomości metod badawczych i umiejętność prawidłowego ich doboru i zastosowania

Doktorantce udało się rozwiązać główny problem badawczy oraz znalazła w swoich badaniach odpowiedzi na problemy szczegółowe. Na podkreślenie zasługuje fakt umieszczenia założeń metodyki badań własnych w jednym rozdziale, Rozdział II. *Założenia metodologiczne badań* (s. 82-93).

Część rozważań oznaczona jako podrozdział 2.4. (s. 87-91) dotyczy odniesień do wykorzystanych na potrzeby pracy: metod, technik i narzędzi badawczych. W związku ze zorganizowaną w ten sposób aktywnością badawczą wśród metod teoretycznych Doktorantka wykazała stosowanie metody jakościowej, gdzie „fakty zgromadzone z użyciem właściwych metodzie jakościowej technik i narzędzi zostaną przeanalizowane metodami teoretycznymi” (s. 87). Autorka spośród technik badawczych wybrała wywiad nieustrukturyzowany oraz wywiad ekspercki, zadeklarowała również następujące narzędzia badawcze: kwestionariusz wywiadu eksperckiego i dyspozycje do wywiadu nieustrukturyzowanego. Zgromadzony w wyniku zastosowania powyższych metod, technik i narzędzi badawczych materiał poddała *analizie, syntezie i wnioskowaniu*.

Doktorantka prowadziła wywiady zarówno w Polsce jak i w Afganistanie, gdzie te pierwsze były wywiadami eksperckimi w postaci wywiadów ustrukturyzowanych (s. 87), natomiast drugie były w formie wywiadów nieustrukturyzowanych. Wspomniane wywiady były prowadzone w języku

polskim i angielskim lub przy wsparciu tłumaczy języka dari i paszto (s. 88), aspekty wywiadów zostały zaprezentowane w Tabeli 9. (s. 90-91) a zakres pytań jest zamieszczony w Załącznikach 2 *Pytania do ekspertów* i 3 *Pytaniach do ekspertek* (s. 228-230). Badania te budzą pewne wątpliwości co do właściwej terminologii. Wspomniany wcześniej Profesor M. Cieślarczyk wymienia jako technikę wywiad m.in. sformalizowany i swobodny a jako narzędzie badawcze arkusz wywiadu i dyspozycje do wywiadu. W przytoczonym załączniku 2 i 3 zatem powinny znaleźć się arkusze wywiadu i dyspozycje do wywiadu zamiast „w *pytaniach do (...)*”.

Pani Magister A. Zamojska stwierdza, że afgańscy eksperci to: „(...) przedstawiciele GIRoA, liderki i pracownice lokalnych organizacji rządowych i pozarządowych. Od większości społeczeństwa afgańskiego respondentów i respondentki odróżniała pozycja społeczna, w tym casus zamożności, sytuacja zawodowa, wykształcenie.” (s. 91) Natomiast eksperci z PKW Afganistan to: dowódcy i zastępcy dowódców kontyngentów oraz kobiety - zarówno żołnierze, jak i cywile - pełniący służbę w kinetycznych i niekinetycznych komponentach PKW Afganistan. Dlatego najczęściej wątpliwości budzi, moim zdaniem dobór tzw. ekspertów. Zgodnie z definicją zamieszczoną w Słowniku Języka Polskiego ekspert to: *specjalista powoływany do wydania orzeczenia lub opinii w sprawach spornych a także osoba uznawana za autorytet w jakiejś dziedzinie*. Jeżeli dowódcy PKW Afganistan i ich zastępcy mogą spełniać powyższe kryteria to trudno w doborze „afgańskich ekspertów” przez Panią Magister dostrzec osoby spełniające powyższe kryteria. Eksperci Ci są anonimowi, więc trudno ocenić, czy są „autorytetami w danej dziedzinie” i nie chodzi tylko o nauki społeczne. Innymi słowy wskazani przez Panią Magister „eksperci” zarówno afgańscy i polscy, w moim odczuciu, nie są specjalistami powoływanym do wydania orzeczenia lub opinii w sprawach spornych, gdyż takich spraw nie rozstrzygają. Również używana przez ekspertów z PKW Afganistan terminologia świadczy, że są to żołnierze w stosunkowo niskich stopniach wojskowych.

Również „pytania do ekspertów” zaczynające się od partykuły pytajnej „czy” budzą moje wątpliwości co do ich poprawności. W przypadku tym jest to pytanie rozstrzygające i udzielamy odpowiedzi ścisłej, konkretnej. Jesteśmy na gruncie logiki zero-jedynkowej, a odpowiedź w pytaniach rozstrzygnięcia jest typu: tak lub nie, a to nie zachęca do pogłębionej narracji w odpowiedzi.

Jednocześnie bardzo żałuję, że Autorka nie uwzględniła w swoich badaniach metody obserwacji, która również mogłaby dać możliwość dalszych wnikliwych spostrzeżeń i idących za tym wniosków.

Uogólniając, należy stwierdzić, że przedstawione przez Autorkę założenia metodyki badań własnych wskazują na różnorodność propozycji zarówno w zakresie doboru metod badawczych, jak i kierunków dalszych kroków, co do wyboru techniki badawczej czy dobrania właściwych narzędzi badawczych.

Stwierdzam jednocześnie, że Doktorantka posiada odpowiednią znajomość metod badawczych i umiejętności prawidłowego ich doboru i zastosowania.

(d) Umiejętność dokonania krytycznej oceny uzyskanych wyników badań

Doktorantka stosowała zarówno teoretyczne, jak i empiryczne metody badawcze, w ocenie tej umiejętności konieczne jest zatem odniesienie się do omówienia wyników badań uzyskanych w pierwszym jak i drugim przypadku.

W odniesieniu do wyników badań prowadzonych przez Panią Magister A. Zamojską metodami teoretycznymi i empirycznymi, to ich rezultaty zostały przedstawione w dążeniu do odpowiedzi na pytania zawarte w konkretnych problemach szczegółowych. Doktorantka wykorzystwała wyniki badań właściwie, wplatając je w treści poszczególnych rozdziałów rozprawy m.in. jako argumentacja wniosków własnych. Solidna praca przeprowadzona na każdym etapie procesu badawczego posłużyła Autorce do wyciągnięcia wniosków i uogólnień, które z kolei zostały syntetycznie przedstawione na końcu każdego rozdziału merytorycznego.

Podsumowując, stwierdzam, że Doktorantka posiada umiejętność dokonania krytycznej oceny uzyskanych wyników badań własnych.

(e) Umiejętność poprawnego sformułowania sprawozdania z wyników badań w sferze formy i treści

Recenzowana dysertacja Pani Aleksandry ZAMOJSKIEJ stanowi zwarte opracowanie naukowe. Układ pracy przedstawiono w spisie treści, a istota problemowa kolejnych rozdziałów była sygnalizowana we wstępie. Dociekliwość poznawcza i zacięcie naukowe Autorki sprawiły, iż powstała dysertacja licząca 181 stron plus bibliografia i załączniki, co daje ogółem 230 stron. Doktorantka opisując złożone problemy związane z rolą kobiet podczas działań w Afganistanie w latach 2008-2014 w odpowiedni sposób zaprezentowała wyniki swoich badań, które zostały ukierunkowane przez odpowiednio wskazany cel oraz główny problem badawczy jak i problemy szczegółowe. Doktorantka w swojej pracy wykorzystwała tabele, rysunki i wykresy ilustrujące poddawane penetracji naukowej kwestie, zamieszczając w opracowaniu badań: 14 rysunków, 13 tabel i 2 wykresy. W pracy Doktorantka niestety nie zachowała odpowiedniej proporcji pomiędzy rozdziałami: Rozdział I ma 61 stron, Rozdział III - 49 stron, Rozdział IV - 18 i właśnie Rozdział IV budzi pewien niedosyt, gdyż zawarte w nim wyniki badań są bardzo interesujące dla funkcjonowania Sił Zbrojnych. Tym bardziej, że jedna ze wskazanych przez Doktorantkę „ekspertek” stwierdziła, że *przydałoby się opracowanie, które by pokazało, do których zadań kobiety bardziej się nadają, a do których nie. To pomogłoby*

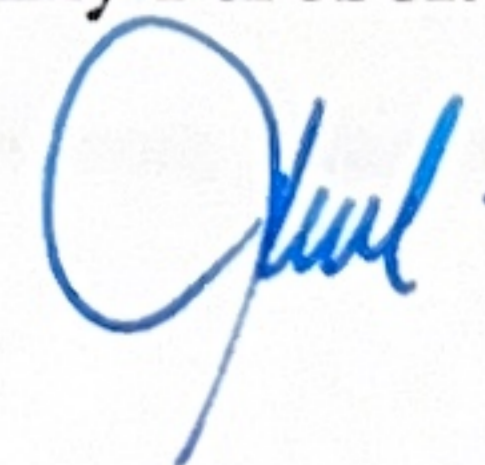
zoperacjonalizować pracę w lepszy/bardziej efektywny sposób. (s. 176) Uważam zatem, że rozdział IV powinien być bardziej obszerny.

Struktura recenzowanej rozprawy doktorskiej, w mojej ocenie, czytelnie odnosi się do problemów badawczych i jest przemyślana. W mojej opinii taki układ rozprawy pozwala na płynne śledzenie procesu badawczego Kandydatki. Dysertacja została podzielona na cztery rozdziały, trzy merytoryczne oraz jeden poświęcony metodyce badań własnych, poprzedzone wstępem i podsumowaniem w zakończeniu. W rozprawie zamieszczono również bibliografię, wykaz rysunków, tabel i wykresów. Rozprawę uzupełniają trzy (3) załączniki: Operacja ISAF i strategia stabilizacyjna w Afganistanie: historia, wyzwania i ewolucja misji (Załącznik 1), Pytania do ekspertów (Załącznik 2) i pytania do ekspertek (załącznik 3). Dobrym rozwiązaniem zastosowanym przez Autorkę jest umieszczenie w załączniku charakterystyki Operacji ISAF. Zabieg ten odciąża zasadniczą część rozprawy i pozwala lepiej śledzić proces badawczy Autorki.

Jednym z ważniejszych etapów pracy naukowej jest wykorzystanie źródeł i literatury oraz ich krytyczna ocena. Doktorantka poświęciła temu pierwszy bardzo obszerny rozdział swojej rozprawy: *Kobiety w konflikcie zbrojnym. Analiza literatury przedmiotu* (s.17-78). Na bibliografię składają się: 154 publikacje zwarte, 83 artykuły naukowe zamieszczone w czasopismach oraz 29 aktów prawnych i normatywnych, bogata bibliografia licząca 65 pozycji oraz inne źródła (14). Na tej podstawie mogę stwierdzić, że Doktorantka wnikliwie, jak na specyfikę problematyki wynikającej z przedmiotu badań zapoznała się i przestudiowała dostępną literaturę przedmiotu, stwarzając warunki do jej krytycznej analizy na potrzeby swojej rozprawy doktorskiej. Literatura w znacznej swojej części jest w j. angielskim a autorkami są kobiety, co również ma wpływ na sposób narracji zawartej w rozprawie. Bardzo często jest to amerykański punkt widzenia, który niekiedy nie ma odniesienia w naszych warunkach. Tak jak stwierdził S. Mossor, że „(...) na prawdziwy obraz wojny złoży się w każdym kraju szereg czynników moralnych, materialnych i geograficznych, toteż nie można przewidywać wojennych budowal dla wszystkich krajów w sposób jednakowy, nie można tworzyć jednolitego typu przyszłej wojny”³, tak samo rola kobiet w każdym środowisku może być inna.

Strona formalna rozprawy Pani Magister Aleksandry ZAMOJSKIEJ nie budzi zastrzeżeń. Tytuł rozprawy jest zgodny z jej treścią i przedmiotem przeprowadzonych i opisanych badań.

Podsumowując, stwierdzam, że Doktorantka posiada umiejętność poprawnego sformułowania sprawozdania z wyników badań w sferze formy i treści.

³ S. Mossor, *Sztuka wojenna w warunkach nowoczesnej wojny*, Warszawa 1986, s. 191.

(f) Niedociągnięcia warsztatowe w ocenianej rozprawie

W recenzowanej rozprawie doktorskiej zwróciłem także uwagę na niedociągnięcia polegające m.in. na:

- niedociągnięcia w poprawnym używaniu terminologii związanej z kategoriami sztuki wojennej (tj.: wojna, konflikt zbrojny, teatr wojny, teatr działań wojennych, teatr działań, misja, operacja, analiza zadania, planowanie operacyjne itp.)
- stosowanie przez Autorkę zapisu polegającego na niezdecydowanym użyciu terminów np. przedstawicielek/członkiń (s. 14), możliwości/sposoby (s. 15), wykorzystać/uwzględnić (s. 15), wykazano/przedstawiono (s. 15) itd. Nie wpływa to na jasność i jednoznaczność przekazu;
- błędna numeracja rysunku i opisu rys. 5 (s. 61), rys. 6 (s. 64);
- stosowanie w pracy zarówno osoby pierwszej i trzeciej;
- nieliczne błędy interpunkcyjne.

W mojej opinii przedstawione powyżej uwagi, niedociągnięcia oraz dostrzeżone błędy, które omówiłem w innych częściach recenzji i wskazałem powyżej nie obniżają w żaden sposób pozytywnego odbioru pracy.

Z przeprowadzonej analizy wynika, że recenzowana rozprawa doktorska spełnia wymagania przesłanki, o której mowa w art. 187 ust. 1 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2021 r., poz. 478) dotyczącej prezentowania ogólnej wiedzy teoretycznej oraz umiejętności samodzielnego prowadzenia pracy naukowej.

Wątpliwości, które należy rozstrzygnąć w czasie publicznej obrony rozprawy doktorskiej:

1. *Bardzo proszę wyjaśnić jakie są różnice i czego dotyczą takie terminy jak: teatr wojny, teatr działań wojennych, kierunki strategiczne itp.*
2. *Proszę wyjaśnić czy termin misja i operacja można stosować zamiennie? (s. 19.)*
3. *Bardzo proszę wyjaśnić jakie pododdziały/oddziały uważa Pani za kinetyczne i niekinetyczne oraz co rozumie Pani pod pojęciem kinetyczny i niekinetyczny komponent PKW? (s. 15.)*
4. *Proszę wyjaśnić co rozumie Pani pod pojęciem „krytyczna kompetencja bojowa”? (s. 13.)*
5. *Bardzo proszę o opisanie „metody kuli śnieżnej” zastosowanej przez Panią podczas kwerendy? (s. 18.)*
6. *Bardzo proszę wskazać jakie są według Pani paradygmaty wojen przemysłowych oraz jakie są paradygmaty wojen populacyjcentrycznych. (s. 13)*

4. Końcowa konkluzja i ocena

Ja, niżej podpisany stwierdzam, że recenzowana rozprawa doktorska Pani Magister Aleksandry ZAMOJSKIEJ spełnia warunki określone w art. 187 ustawy z dnia Ustawy z dnia 20 lipca 2018 roku Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2022 poz. 574, 583, 655, 682, 807). Bazując na powyższych konstatacjach przedstawiam Radzie Wydziału Nauk o Bezpieczeństwie Uniwersytetu Andrzeja Frycza Modrzewskiego w Krakowie wnioszek o przyjęcie przedłożonej pracy jako rozprawy doktorskiej i dopuszczenie jej do dalszych etapów postępowania w sprawie nadania stopnia doktora w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie nauki o bezpieczeństwie.

pułkownik dr hab. Jacek LASOTA